

Uzgoj duda iz sjemena

Drvodelić, Damir

Source / Izvornik: **Gospodarski kalendar 2019., 2018, 164 - 166**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:108:597623>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-09**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Forestry and Wood Technology](#)

Uzgoj duda iz sjemena

Rod dudova (*Morus L.*) obuhvaća oko 12 vrsta listopadnog drveća i grmlja, koje rastu u umjerenim i suptropskim područjima Azije, Evrope i Sjeverne Amerike. Kod nas se najčešće uzgaja i sadi bijeli dud, dok su ostale vrste vrlo rijetko zastupljene.

Bijeli dud

Morus alba L., bijeli dud ili murva pripada u porodicu *Moraceae*. Izvorno potječe iz sjeverne Kine, ali je danas rasprostranjen u toplijim dijelovima Evrope, srednje i istočne Azije. U 12. stoljeću prenesen je iz Kine u Europu radi uzgoja dudovog svilca koji se hrani njegovim lišćem. Izuzetno je ljekovit i čaj od dudovog lišća za liječenje bolesti dišnih organa, probavnih smetnji i dijabetesa.

Listovi crnoga duda nisu dobri za brst dudovog svilca jer su s gornje strane obrasli prileglim oštrim dlačicama i hrapavi su, a s donje strane su maljavi. Uzgaja se po nasadima, u perivojima, vrtovima i drvoredima najčešće u nizinskim krajevima kontinentalnih i primorskih krajeva. Posebno je dobar za stvaranje hladovine zbog relativno krupnog lišća i velikog preklapanja listova.

U Republici Hrvatskoj postoje poznati stari drvoredi duda poput onoga u Skradinu. Dud naraste kao stablo visine do 20 m, a u fazi početka fruktifikacije stabla su visine 14 m. Ima bogato razgranjenu krošnju. Cvjeta u rano proljeće

(travanj i svibanj). Plodovi su jestivi, a dozrijevaju u lipnju, a otpadaju sa stabala sve do kolovoza. Skupni plod (dudinja, murva) je dužine od 1,0-1,5 cm, valjkast, na 0,5-1,0 cm dugoj stapci, kod bijelog duda je bijel, ali može biti blijedožut, rjeđe ružičast, crvenkast ili tamnocrven i sladak..

Osim bijeloga duda postoji i crni dud (*Morus nigra L.*) koji od prirode raste u Iranu i crveni dud (*Morus rubra L.*) koji potječe iz istočnog dijela Sjeverne Amerike i prvi put je kultiviran davne 1629. godine. U fazi fruktifikacije stabla crvenog duda dostižu visine od 12 m.

Klijavost svježeg sjemena je vrlo visoka, u laboratorijskim uvjetima za klijanje je potrebno umjetno svjetlo i promjenjiva temperatura od 20/30°C (dan/noć). Varijeteti dudu razlikuju se s obzirom na krupnoću i boju ploda. Dudovi počinju rađati u ranoj dobi. Tako bijeli dud rodi u petoj godini života, f. *tatarica* ili ruski dud između 5-10 godine života, a crveni dud u desetoj godini života. S aspekta podizanja umjetnih nasada dudu za proizvodnju ploda (jestiv je svježi ili sušeni) za izradu destilata (rakije) i ostalih proizvoda (marmelade, čajevi od lišća) najbolji je bijeli dud zbog rane fruktifikacije.

Zrele plodove dudu sakupljamo ručnim branjem ili trešnjom na tlo na koje smo prethodno postavili prostirku (najlon). Kako bi izbjegli štete od ptica, plodove moramo sakupljati odmah nakon sazrijevanja. Od ukupne težine ploda, na težinu sjemena otpada svega 2%. Broj sjemenki u gramu ovisi o vrsti i formi dudu. Bijeli dud sadrži 520 sjemenki/gram, f. *tatarica* sadrži 660 sjemenki/gram, a crveni dud 690 sjemenki/gram. Nakon sabiranja plodovi se maceriraju, a sjeme dobiva postupkom flotacije (ispiranja mesnatog usploda ploda). Fermentacija plodova bijelog dudu f. *tatarica* na umjerenim sobnim temperaturama pomaže u procesu vađenja sjemena, te povećava njegov vitalitet. Nakon vađenja sjemena iz ploda i sušenja, preporučuje se njegovo čuvanje na temperaturama blizu 0°C. Sjeme koje se vadi iz plodova postupkom djelomične fermentacije klija bez predsjetvene pripreme.

Sjeme dudu

Inače sjeme dudu ima dormantan embrio i nepropusnu sjemenu ljusku što se treba savladati predsjetvenom pripremom, ako želimo da sjeme dobro proklije.

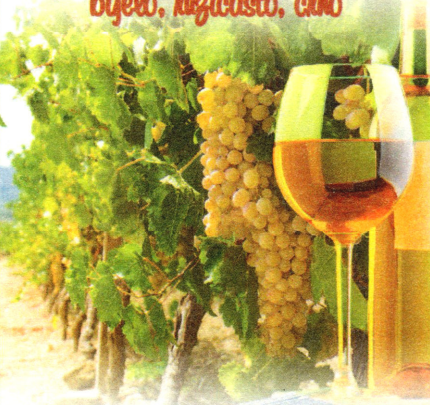

Sjetva

Sjeme se može posijati u ljeto odmah nakon sabiranja kako bi se do kraja vegetacije

dobile sadnice, ali postoji opasnost od njihovog smrzavanja zbog čega propadaju. Sjeme koje se sije u proljeće treba stratificirati od 30 do 90 dana. Optimalno vrijeme sjetve ovisi o klimatskim uvjetima u proljeće. Najsigurnije je obaviti sjetvu u drugoj polovici travnja kako ponik ne bi stradao od kasnih proljetnih mrazeva koji se u kontinentalnom dijelu Republike Hrvatske javljaju sve do 15. svibnja. Sjeme dudova sijemo u redove razmaknute od 20 do 30 cm, na dužni metar reda sije se 160 sjemenki. Gredice treba malčirati i držati u polusjeni u prvih nekoliko tjedana nakon nicanja. U slučaju guste sjetve sadnice izrastu pretjerano u visinu. Rasadnička klijavost sjemena iznosi od 12 do 50%. Sadnice dudu treba zaštititi od ranih jesenskih mrazeva. Za

CIJENA
60,00 kn
pošiljka se uvećava za cijenu poštarine

Domaće vino
bijelo, ružičasto, crno

Isporuka: odmah
Format: 20 x 14 cm
Uvez: broširani
Broj stranica: 224

gospodarski list
tel: 01/3843-222
www.gospodarski.hr
narudzbe@gospodarski-list.hr

sadnju na terenu koristimo jednogodišnje sadnice koje imaju oznaku 1/0 ili 1+0.

Osim sjemenom bijeli dud se može razmnožavati reznicama, cijepljenjima i kulturom tkiva (*in vitro*).

Idealno vrijeme za zakorjenjivanje reznica bijeloga duda je lipanj i srpanj. Ljetne (zelene) reznice se zakorjenjuju lako. Kultivar visećeg bijelog duda „*Pendula*“ zakorjenjuje se na sličan način. Reznice se uzimaju sredinom srpnja, tretiraju s 8000 ppm IBA hormona u rastvoru i pikiraju u pijesak. Zakorjenjivanje je 100% u razdoblju od 3 tjedna, a korijenski sustav je snažno razvijen. Zrele ili zimske reznice bijeloga duda se također dobro zakorjenjuju. Moguće je uzimanje reznica u jesen ili početkom zime. Neki autori pišu o jako dobrom ožiljavanju reznica odsječenih sredinom srpnja i tretiranih fitohormonom na bazi indolbuterne kiseline (2%).

Bijeli dud se ne može cijepiti na podlogu crnog duda, jer dolazi do inkompatibilnosti (odbacivanja cijepa). Sadnice duda rijetko se mogu naći u rasadnicima u Republici Hrvatskoj.